

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

		сауаттылығын арттыру	
203.	Эрболат А.	Орта мектепте нанотехнология ұғымын оқытудың тиімді әдістері	808

СЕКЦИЯ 2

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ И КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Подсекция 2.1			
Цифровая трансформация образования			
204.	Адалбек Н.	«Традиционные и интеллектуальные подходы в обучении»	812
205.	Бакенова А.А.	«Цифровизация тестирования: разработка нейросетевого приложения для формирования заданий по английской грамматике»	816
206.	Бекмурат А.Е.	«Инновационные методы обучения информатике в школе на основе искусственного интеллекта»	821
207.	Назарова А.Т.	«Развитие цифровых компетенций учителей в условиях персонализированного обучения»	826
208.	Нуриева Д.Р.	«Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей»	830
209.	Абдуашимова П.М.	«Білім беру процесінде жасанды интеллект технологияларын қолданудың тиімділігі»	833
210.	Ажибаева А.Д.	«Мектеп информатикасын оқытудағы кемшіліктерді жою жолдары»	837
211.	Асылбек М.А.	«Орта мектепте білім беру үдерісінде үлкен деректерді қолдану әдістемесі»	842
212.	Аталова А.Е.	«Әлеуметтік желілерді информатика пәні бойынша оқыту құралы ретінде пайдалану»	845
213.	Балтабаев Н.П.	«Мектептерде сабақ кестесін автоматтандыруға арналған интеллектуалды жүйе құру»	851
214.	Балтабаев Н.П., Дәрменов Ә.М., Мұратова М.М.	«Жасанды интеллект негізінде жаратылыстану пәндерін оқытуды жетілдіру: BilimALL AI платформасының мүмкіндіктері»	854
215.	Баумуратова Х.Б.	«АКТ оқыту барысында бастауыш сынып оқушыларының цифрлық сауаттылықтарын қалыптастырудың әдістемесі»	856
216.	Баумуратова Ш.Б.	«Жасанды интеллект негізінде инклюзивті білім беруді жетілдіру»	859
217.	Ғазиз Ж.Е.	«Бастауыш мектепте ақпараттық-коммуникациялық технологияларды оқыту әдістемесі»	863
218.	Дәрменов Ә.М.	«Информатиканы қолжетімді ететін мобильді "BilimAll" қосымшасы»	866
219.	Дүйсегалиева Н.А.	«HIGH-TOUCH HIGH-TECH моделі арқылы болашақ информатика мұғалімдерін машиналық оқыту негізінде даярлаудың	870

	инновациялық тәсілдері туралы»	
220.	Еликбай А.Ж. «Ақпараттық дәуірде білім берудің жаңа кезеңі – Инфографика»	874
221.	Жаңабекқызы А. «EDCAFE AI көмегімен сабақты жоспарлау»	879
222.	Жумабекова У.Б., Сабырова М.Е., Сабыров Т.С. «Информатика пәнін жобалап оқыту технологиясы»	883
223.	Кендебай Н.А. «EDUVISION білім беру процесін қадағалайтын қосымша»	888
224.	Көшенова А. «Цифрлық сауаттылықтың мектеп курсы бойынша интеллектуалдық оқу басылымдарына арналған дидактикалық материалдар»	891
225.	Куанышева Д.Ж. «Инклюзивті білім беруде педагогтың ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолдану даярлығын жетілдіру»	893
226.	Мауленова М.А. «Үлкен деректерді өңдеуде машиналық оқытудың әдістері мен құралдары»	897
227.	Мылтыкбаева Ж.Т. «Жаратылыстану пәндерін STEM білім беру мен ROS операциялық жүйесі негізінде кешенді оқыту»	901
228.	Надирхан Г.Е. «Ауыл мектептерінде цифрлық оқытуды дамыту мүмкіндіктері»	903
229.	Орынбаев М.Ж. «Компьютерлік көру алгоритмдерін машиналық оқыту негіздері бойынша қолданудың оқу-әдістемелік негіздері»	907
230.	Сабитова А.Б., Ражапова А.Н. «Жасанды интеллект және білім: болашақ мұғалімдерге арналған жаңа мүмкіндіктер»	910
231.	Сағындықова А.С. «Болашақ информатика мұғалімдерін магистратураға даярлаудағы онлайн-курстардың рөлі»	915
232.	Сайлау Ж.Б. «Халықаралық зерттеуге оқушыларды АКТ арқылы дайындаудағы педагогтердің құзыреттілігін арттыру жолдары»	918
233.	Төрәлі Қ.Н. «Бастауыш сынып оқушыларының цифрлық сауаттылығын дамытудың ерекшеліктері»	923
234.	Турмаганбетова З.П., Алтыбаева А.Н. «Ерекше білімді қажет ететін оқушыларға мектеп информатика курсы оқытуды ұйымдастыру»	927
235.	Халхабай А. ««Алгоритмдеу және бағдарламалау» курсы бойынша мобильді қосымшаны оқу үдерісінде қолдану»	931
236.	Ысмайыл Н. «Мектеп информатика курсына жобалық оқыту әдісін енгізу»	936
237.	Ізбасарова М.Р. «Білім берудегі тестілеу жүйелері»	938

Подсекция 2.2

Интеллектуальные информационные системы

238.	Amantayeva Gulden Turarkyzy «Comparative analysis of models and methods in heart disease prediction problems»	944
------	---	-----

239.	Tanirbergenov Meirbek Sagyndykovich «Facial Recognition-Based Attendance Management»	947
240.	Toleubay Daniyar Manatuly «Cardiac disease prediction using machine learning algoritms»	952
241.	Yerezhepov Rakhat Aibulatovich «Detecting logical fallacies in web content with nlp-powered crawling»	957
242.	Ажикенов Арман Русланович, Абашев Арслан Азатабекович «Оптимизация дорожного трафика в Астане через симуляцию транспортных потоков»	962
243.	Аманжол Альфараби Маликович, Сабит Мадияр, Кушербаев Бекзат Алибекулы «Система визуализации и анализа данных о передвижении нефти на основе интерактивной карты»	968
244.	Аскапова Мадина Куанышбековна «Параллельді қазақ-түрік сөйлеу корпусы қалыптастырудың әдісі мен моделін құру»	972
245.	Бекқожин Дастан Ақанұлы «Терең оқыту негізінде қолжазба таңбаларын тану программалық құралын әзірлеу»	975
246.	Дакенов Алишер Мырзахметұлы «Анализ сигналов ЭЭГ нейросетевыми методами для ранней диагностики нейродегенеративных заболеваний»	978
247.	Доспол Нәзгүл Нурланқызы, Жеткенбай Лена «Балабақшадағы балалардың эмоциялық жағдайын бақылауға арналған эмоцияларды тану жүйесін әзірлеу»	987
248.	Ермекбай Айболат, Молдабек Елжан «Жасанды интеллект негізінде веб-қосымша әзірлеу»	992
249.	Жұмал Жания Ержанқызы, Абдурахман Жансая Берікжанқызы «Применение голосового ИИ-помощника в геймифицированной образовательной среде»	1001
250.	Каримов Руслан Жасинович «Эффективность существующих ИИ-решений в основных направлениях транспортной логистики»	1007
251.	Кубиева Сабина Талгатовна, Утепбергенова Зарина Арманкызы «Разработка iot системы по уходу за растениями на базе искусственного интеллекта»	1012
252.	Кудобаев Даниал Дулатович «Разработка информационной системы для автоматизации стоматологических услуг»	1017
253.	Мусина Данель Тлеухановна «Интеллектуальные инструменты автоматизированной диагностики надежности информационных систем»	1024
254.	Рогова Ксения Александровна, Қабдыбек Ризат Досмжанұлы, Джумадиева Тогжан Бекежановна «Мониторинг инженерных конструкций на основе искусственного интеллекта»	1030

255.	Сафонова Софья Александровна «Современные аспекты информационной безопасности в облачных вычислениях: модели, угрозы и методы защиты»	1034
256.	Смаилова Назгүл Батырбекқызы «Терең оқыту арқылы кітап ұсыныстарын әзірлеу: collaborative filtering, content-based және nlp әдістерінің комбинациясы»	1041
257.	Тажібай Аружан Айдосқызы, Кудубаева Сауле Альжановна «Көру қабілеті әлсіз адамдарға арналған ai дауыстық көмекші: нақты уақытта объектілерді анықтау және қашықтықты бағалау»	1046
258.	Тайжанов Азамат Жанкелдіұлы «Python тілінде фильмдердің интеллектуалды ұсыныс жүйесін әзірлеу»	1051
259.	Умирзахов Сундетали Кабылбекович «Сұраныстарды интеллектуалды талдау негізінде ұйымның сайты үшін чат-бот құру»	1055
260.	Шайхстан Марғұлан «ИОТ Сенсорлары негізінде ауа ластану деңгейін болжау»	1060

Подсекция 2.3

Современные тенденции в программной инженерии и управлении в условиях цифровой индустрии

261.	Bekenova A.B. «Development of a registration panel for users and doctors with integration into the database»	1077
262.	Bolat A.Zh. «Data analysis methods and decision making using big data and machine learning tools»	1081
263.	Алтайұлы А. «Visual studio интегралды ортасында «қойма қызметкерлеріне арналған» мәліметтер қорын жобалау»	1086
264.	Арап А.Қ. «Ақылды сурет салушы роботты әзірлеу»	1088
265.	Артыкбекқызы А. «Ақылды үйлердегі заттар интернеті(iot) мен робототехниканың өзара әрекеттесуі»	1091
266.	Ахметова А.Д. «Тоңазытқыштағы өнімдерді бақылауға және тағам әзірлеу ұсынысын беруге арналған программалық қосымша»	1096
267.	Дәрібай Д.Д. «Робототехниканы қолдану арқылы қойма логистикасындағы қолданыстағы басқару жүйелерін талдау»	1100
268.	Жамбулов С.Ж. «Білім алушыларды информатика және программалау олимпиадаларына дайындауда жасанды интеллекттің қолданысы»	1102
269.	Каиржан Р.С. «Development of system for recognition of emotional states of employees based on computer vision methods on Raspberry Pi»	1108
270.	Кайрекенова Н.Р. «Өнеркәсіптік роботты көру үшін машиналық оқытудың заманауи тәсілдері: әдістер, деректер жиынтығы және оптимизациялау»	1111

271.	Калижан А.К. «Разработка системы биометрической аутентификации с предотвращением deepfake атак»	1113
272.	Касылкасова К.Н. «Программное обеспечение smartmed для обработки медицинских данных и диагностики»	1118
273.	Қабдешев Ә.Е. «Жөтелді талдау негізінде денсаулықты диагностикалаудың интеллектуалды программасын әзірлеу»	1120
274.	Махаев Е.Е. «Разработка облачного приложения для автоматизации деятельности сети аптек»	1123
275.	Муратов М.М. «Эффективность единой информационной системы агропромышленного комплекса»	1126
276.	Нуржанова А.Б. «Современные методы классификации эмоций: анализ подходов и перспективы развития»	1130
277.	Нурпеисова З.Р. «Обзор и исследование методов искусственного интеллекта для анализа рынка недвижимости»	1134
278.	Рақымбек А.С. «Кітапқұмарларға арналған платформа: кітаптарды оқу және бөлісу үшін әлеуметтік желіні жобалау және іске асыру»	1138
279.	Сагидуллина Д.С. «Visual studio интегралды ортасында «қаржылық транзакцияларды қадағалау және талдауға арналған» мәліметтер қорын жобалау»	1144
280.	Төлеубай Д.М. «Yolov10 қолдану арқылы рентген суреттерінде сүйек сынуын анықтауды кешенді зерттеу»	1147
281.	Утегенова Д.Б. «Visual studio интегралды ортасында «фитнес орталық қызметкері үшін» мәліметтер қорын жобалау»	1152
282.	Шаймуратов А.Ж. «Проектирование аппаратно-программного комплекса для автоматизированного учета железнодорожного подвижного состава»	1154
Подсекция 2.4		
Информационная безопасность		
283.	Akniyet N. «Smart home automation and security system using arduino uno r4 and esp32 microcontrollers with telegram integration»	1158
284.	Askhatov A. «Analysis of social engineering methods and development of a defense strategy for corporate structures»	1165
285.	Bekturganov A.B. «Development of an early detection model for ddos attacks based on network traffic analysis»	1170
286.	Gabdullin A. «Analysis of modern wireless network security protocols and prospects for their development»	1174

287.	Garifullin A. «Modern information security management systems: construction and implementation in the digital era»	1179
288.	Igumenshev D.V. «Methods of embedding malicious code into pdf files»	1182
289.	Issabay T.B. «Utilizing sandboxes for cybersecurity training: a hands-on approach»	1187
290.	Kalybayev S. «Overview of modern authentication methods in telecommunication systems: from passwords to biometrics»	1191
291.	Kerim A. «Owasp top 10 and alternative methods of its compilation»	1194
292.	Yergazin A. «Analysis of a protection of hybrid intrusion detection and prevention system (idps) for low-latency 5g networks with adaptive learning using edge computing»	1199
293.	Yerzhanova Y.Y. «Key attacks in web forensics: xss, sql injection and rce»	1204
294.	Zhakay A. «Fundamentals of modern cryptography: from encryption to digital signatures»	1209
295.	Айдарова А.А. «Visualvm көмегімен cast-128 және kuznyechik блоктық шифрларының кілт генерациясын салыстыру және стандарттарға шолу»	1214
296.	Акимбекова Д.М., Каиржанова Д.Ж. «Жергілікті желінің қауіпсіздігін қамтамасыз ететін негізгі параметрлер»	1220
297.	Аскарлов А.Д. «Разработка и исследование эффективности метода и инструмента для выявления фейковых новостей в социальных сетях»	1224
298.	Ауесхан Н. «Аномалияларды анықтау әдістерін талдау»	1229
299.	Ерболатов А. «Анализ вредоносных программ с помощью ии и криптографическая защита»	1332
300.	Ерболатова А.Ж. «Neuvector және kubernetes: контейнерлік ортадағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету тәсілдері»	1336
301.	Жанатаев М.К. «Стеганография на основе lsb: реализация сокрытия данных в медиафайлах»	1338
302.	Жарасхан Н.Ж., Қайупов Е.К. «Crystals-kyber алгоритмін ресурсы шектеулі құрылғыларға оңтайландыру»	1343
303.	Жолдасбаев М.Ә. «Заманауи операциялық жүйелердегі жады дампы кескінін алу құралдарын талдау және салыстыру»	1348
304.	Жолмұратұлы Б., Маратов Ә.Б., Ховдабай Н.А. «Екі факторлы	1353

	аутентификацияның қауіпсіздігі және оның қолданылуы»	
305.	Кадринов Д.М. «Автоматизация внедрения альтернативной soag платформы на основе средств со свободной лицензией»	1357
306.	Казбаганбетова М.А. «Wireshark бағдарламасын пайдаланып желілік трафикті талдау және ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету»	1361
307.	Кәкімбек Ә.Қ., Серікбай А.Е., Наурызбаев Д.Е. «MITM шабуылы туралы»	1366
308.	Кеттеш Б.Н. «ELF талдауындағы capstone: сызықтық және рекурсивті дизассемблерлеу»	1370
309.	Көшкінбаева Ф.Қ. «Linux қорғаудың заманауи әдістеріне талдау.openvas және nmap көмегімен осалдықтарды анықтау»	1374
310.	Қадыр Н.Е. «Заманауи фишинг түрлері мен олардың ұйымдық ақпараттық жүйелерге ықпалы»	1379
311.	Қажкен Е.Е., Темиржан С.А. «Қауіпсіздік инциденттеріне қалай жауап беруге болады?»	1384
312.	Қартбай Е.Ғ., Тынарбай Н.И. «MITM шабуылы (адамның ортадағы шабуылы)»	1388
313.	Маратов Б.Ж. «Әлеуметтік инженерия қауіпсіздікке қатер ретінде: қызметкерлерді қорғау және оқыту әдістері»	1393
314.	Мағзұмов А.М. «WebSocket протоколындағы осалдықтарды талдау»	1397
315.	Майданов А.С. «Автоматизация процесса анализа оперативной памяти с использованием python»	1401
316.	Мақсат Ә., Нурсейтов С. «Блокчейн қажеттілік пе, әлде сән бе?»	1406
317.	Қ. Мырзағалиұлы. «Инциденттерді анықтауда желілік логтарды талдаудың маңызды рөлдері»	1409
318.	Нурбатуров С.К. «Интеграция honeypot в ит-инфраструктуру компании»	1412
319.	Нуриева Д.Р., Исайнова А.Н. «Анализ рисками безопасности данных в медицинских учреждениях»	1415
320.	Нұрлан А.Т. «Кескіндердегі статистикалық стегоанализ әдістері»	1420
321.	Оралбеков Е.А. «Ddos-шабуылдардың жаңа буыны»	1424

322.	Рамазанова Ж, Нұрлан А, Жайсанбаева А. «Бұлтты технологияларды пайдалану кезіндегі тәуекелдер мен қауіпсіздік шараларын зерттеу»	1430
323.	Сахатбекқызы Т., Бахтиярқызы Т.А. «IoT құрылғыларының желідегі қауіпсіздігін қалай қамтамасыз етуге болады: стратегиялар және packet tracer көмегімен модельдеу»	1434
324.	Серғазы М. «Повышение производительности разработчиков с помощью интегрированных искусственных интеллектов и соображения кибербезопасности»	1440
325.	Султанов А.М. «Стеганография в кибербезопасности казахстана»	1443
326.	Танатаров Е., Іргебай С., Султанов А. «WI-FI желісінде шақырылмаған қонақтарды автоматты түрде анықтау жүйесі»	1447
327.	Таубай М.Е. Рамагуллаев Ә.А. «Фишинг: желідегі beef әдісі арқылы алдау және одан сақтану»	1452

СЕКЦИЯ 3 ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

		ПОДСЕКЦИЯ 3.1 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ БИОЛОГИИ	
328.	Акимкара А.Б.	Гербарийдің ботаникалық зерттеулерде қолданылуы және гербарий қорындағы кеппе шөптің қалыптасу ерекшеліктері	1457
329.	Ақылбек А.	Астана қаласындағы ботаникалық бағының ландшафттағы <i>geranium sanguineum</i> биологиялық ерекшеліктеріне сипаттама беру	1459
330.	Әділхан Ж.	Мобильді байланыс пен қолданбалардың адамның мінез-құлқына әсерін анықтау	1463
331.	Базарбаева Қ.	Жасөспірімдерде девиантты мінез-құлықтың даму қаупі	1467
332.	Байдосова А.Б.	Методика использования игровых технологий на уроках биологии	1471
333.	Байдосова А.Б.	Актуальные проблемы современной биологии с использованием игровых технологий в образовании	1474
334.	Ғазизова Ә.	Сәулеленген егеуқұйрықтардың бүйректеріндегі морфофункционалдық өзгерістерді салыстырмалы бағалау	1477
335.	Еркін З.Б.	Биология сабақтарында оқушылардың сыни ойлау қабілетін жетілдіруде блум таксономиясын пайдалану	1482
336.	Жанабергенова	Кенеттен жүрек өлімі: генетикалық аспектілері	1486

УДК 681.518

ӨНЕРКӘСІПТІК РОБОТТЫ КӨРУ ҮШІН МАШИНАЛЫҚ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ: ӘДІСТЕР, ДЕРЕКТЕР ЖИЫНТЫҒЫ ЖӘНЕ ОПТИМИЗАЦИЯЛАУ

Кайрекенова Назерке Рашидовна

nazerke.kairekenova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің Ақпараттық технологиялар
факультетінің 1-курс магистранты

Ғылыми жетекшісі – Шукирова Алия Косаналиевна

Аннотация

Бұл мақалада өнеркәсіптік тапсырмалар үшін роботты көру жүйелерінде қолданылатын машиналық оқытудың заманауи әдістеріне кешенді талдау берілген. Зерттеу бірнеше өзекті ғылыми жұмыстарды қамтып, осы саланың дамуының негізгі тенденциялары мен перспективалық бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді. Үш негізгі аспектке назар аударылады: нейрондық желі архитектурасы, арнайы деректер жиынтығы және есептеу процестерін оңтайландыру әдістері. Күрделі объектілерді (шағылысатын және деформацияланатын беттерді) өңдеуге арналған шешімдерді, нақты уақыттағы жұмысқа қойылатын талаптарды және өнеркәсіптік робототехникалық кешендермен интеграциялау мәселелерін талдау ерекше мәнге алынды.

Кілт сөздер: машиналық оқыту, өнеркәсіптік робототехника, компьютерлік көру, конволюциялық нейрондық желілер, деректер жиыны, өнімділікті оңтайландыру, Industry 4.0

Заманауи роботты көру жүйелері терең оқыту технологияларын енгізу арқылы айтарлықтай өзгерістерге ұшырады. "Advancing Robotic Perception: machine Learning models for Object Recognition" зерттеуінде көрсетілгендей, қолданушының өздігінен ерекшелеуге негізделген дәстүрлі тәсілдер объектілердің визуалды сипаттамаларын автоматты түрде алуға және талдауға қабілетті нейрондық желілік модельдермен біртіндеп ауыстырылады.

Өнеркәсіптік қолдану контекстінде компьютерлік көрудің үш негізгі міндетін ажыратуға болады. Біріншіден, кез келген автоматтандырылған жүйелер үшін негізгі функция болып табылатын объектілерді анықтау және жіктеу[2]. Екіншіден, түсіру және манипуляциялау операциялары үшін маңызды объектілердің орналасуын, яғни позасын бағалау. Үшіншіден, объектілердің ішінара қабаттасуы немесе күрделі фон жағдайында жұмыс істеу үшін қажет күрделі көріністерді бөлу[3].

Архитектуралық тұрғыдан алғанда, үш тәсіл ең кең таралған. Конволюциялық нейрондық желілер (CNN) кеңістіктік белгілерді оқшаулаудағы тиімділігіне байланысты кескіндерді өңдеудің негізгі құралы болып қала береді[3, 4]. Трансформерлар (ViT, DETR) жаһандық контекстті талдауды қажет ететін тапсырмаларда әсерлі нәтижелер көрсетеді. CNN мен трансформерлардың артықшылықтарын біріктіретін гибриді архитектуралар күрделі өнеркәсіптік сценарийлер үшін ерекше қызығушылық тудырады.

Алайда, бұл технологияларды өнеркәсіпке енгізу кезінде бірқатар маңызды мәселелер туындайды. Ең негізгі мәселе-тану дәлдігі мен деректерді өңдеу жылдамдығы арасындағы орташаны табу. Сондай-ақ, алгоритмдердің өзгертін жарық жағдайларына бейімделуі және шағылыстыратын және деформацияланатын беттермен сенімді жұмыс істеу қажеттілігі айтарлықтай қиындықтар туғызады, бұл әсіресе металл өңдеу және автомобиль өндірістеріне қатысты.

Жаттығу деректерінің сапасы мен өкілдігі кез келген машиналық көру жүйелерінің сапасын анықтайтын факторлар болып табылады. Өнеркәсіптік контексте өндірістік міндеттердің ерекшелігін ескеретін мамандандырылған деректер жиынтығы ерекше мәнге ие.

Осыған байланысты зерттелген деректер аясындағы ең тиімдісі-mvtec ITODD (mvtec Industrial 3D object Detection Dataset) жиынтығы, оған 28 типті өндірістік нысандар кіреді. Оның бірегейлігі-оның құрамында 3500 түсіндірмелі 3D түрлендірулері бар 800-ден астам түрлі

көріністер бар. Деректер нақты өндірістік жағдайларға жоғары сәйкестікті қамтамасыз ететін кәсіби өнеркәсіптік 3D сканерлердің көмегімен жиналды.

Жалпыға қол жетімді датасеттерден басқа, көптеген зерттеулер өздерінің суреттер жинағына сүйенеді. Мысалы, "Industrial Robot control with Object Recognition" жұмысында әр класс үшін 70 суреттен тұратын 50 нысан классының деректер жиынтығы қолданылды. "Multiple Objects recognition for Industrial Robot Applications" зерттеуі 4140 оқыту және 2880 сынақ кескінін қамтитын ETRI деректер жинағын қолданды, бұл әртүрлі түсіру шарттарын толық қамтуға мүмкіндік берді.

Қолданыстағы жұмыстарға қарамастан, өнеркәсіптік машиналық көру саласы деректер бөлігінде күрделі мәселелерге тап болады. Ең өткір-сапалы аннотацияланған өнеркәсіптік деректердің, әсіресе жоғары мамандандырылған өндірістер үшін деректердің жетіспеушілігі. Тағы бір маңызды кемшілік - қолда бар деректер жиынтығындағы түсіру жағдайларының шектеулі әртүрлілігі, бұл модельдердің жалпылау қабілетін төмендетеді.

Нысандарды анықтау алгоритмдерінің ішінде үш тәсіл өнеркәсіптік қосымшаларда кең таралған. Faster R-CNN, "Deustrial Robot Control with Object Recognition based on Deep Learning" зерттеуінде көрсетілгендей, UR5 өнеркәсіптік роботын басқаруда 92% дәлдік көрсетті. Бұл алгоритм әсіресе жоғары тану дәлдігін қажет ететін тапсырмалар үшін тиімді. Осыған балама ретінде YOLO-ның (You Only Look Once) әртүрлі нұсқалары. Атап айтқанда, "Advancing Robotic Perception: machine Learning Models for Object Recognition" жұмысында сипатталған YOLOv7 кадрларды өңдеуді 15 миллисекундта қамтамасыз етеді, бұл оны нақты уақыттағы жүйелер үшін тиімді таңдау етеді. Ресурстармен шектелген жүйелер үшін SSD (single Shot MultiBox Detector) жиі қолданылады, ол дәлдік пен өнімділікті қамтамасыз етеді.

Өнеркәсіптік жағдайлар көбінесе күрделі визуалды сипаттамалары бар нысандармен жұмыс істеуді талап етеді. Осы міндеттерді шешу үшін мамандандырылған тәсілдер әзірленуде. Бір-біріне сәйкес келетін объектілерді бөлудің тиімді шешімі көріністі бірнеше өлшемде талдауға мүмкіндік беретін 2D және 3D сенсорларының тіркесімі болды.

"Multiple Objects Recognition for Industrial Robot Applications" зерттеуі жергілікті адаптивті бинаризацияны және Гаусс айырмашылығының сүзгілерін (DoG) сәтті қолданды. Бұл тәсілдер шағылысу мен жарықтың теріс әсерін жоюға мүмкіндік береді. Объектілерді геометриялық ерекшеліктер бойынша жіктеу үшін сол жұмыста қатенің кері таралуының өзгертілген алгоритмі бар үш қабатты перцептрон қолданылды.

Нейрондық желілерді оптимизациялаудың заманауи әдістері өнеркәсіптік жүйелердің тиімділігін едәуір арттыруға мүмкіндік береді. "Advancing Robotic Perception: machine Learning Models for Object Recognition" бөлімінде қарастырылған модельдерді кванттау параметрлердің төмен разрядты көріністеріне көшу арқылы қажетті жад көлемін азайтуға және есептеулерді жылдамдатуға мүмкіндік береді.

Алгоритмдер деңгейінде тиімділікті арттырудың әртүрлі әдістері де қолданылады. "A Real time Object Recognition and counting System for Smart Industrial Camera Sensor" жұмысы көп ағынды өңдеуді сәтті жүзеге асырды, мұнда бір ағын кескіндерді түсіруге, ал екіншісі оларды талдауға жауап береді. Бұл тәсіл есептеу ресурстарын барынша тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

"Multiple Objects recognition for Industrial Robot Applications" бөлімінде сипатталған кескінді өңдеудің бейімделген әдістері өнеркәсіптік қолданбалар үшін маңызды болып табылатын өзгермелі түсіру жағдайларына автоматты түрде бейімделуге мүмкіндік береді. Бұл әдістерге динамикалық жарықтандыруды түзету, адаптивті шуды сүзу және басқа әдістер кіреді.

Өнеркәсіптік компьютерлік көру саласындағы заманауи зерттеулерді талдау бірнеше негізгі тенденцияларды анықталды. Әртүрлі тапсырмалар үшін мамандандырылған тәсілдер қолданылады: роботтарды басқаруға арналған жоғары дәлдіктегі архитектуралар, нақты уақыттағы жылдам шешімдер және күрделі объектілерге арналған гибридті әдістер.

Нейрондық желі тәсілдерін дәстүрлі кескінді өңдеу әдістерімен біріктіретін біріктірілген шешімдер ең тиімдісін көрсетеді. Өндірістік жағдайларды дәл көрсететін мамандандырылған датасеттерді қолдану ерекше маңызға ие.

Қазіргі заманғы технологиялар көптеген практикалық мәселелерді шешуге мүмкіндік береді, бірақ оларды кеңінен енгізу үшін алгоритмдер мен өндірістік жабдықтармен интеграциялау әдістерін одан әрі жетілдіру қажет. Ең перспективалы бағыттар әмбебап шешімдерді әзірлеу және нақты өндірістік міндеттер үшін қолданыстағы тәсілдерді оңтайландыру болып қала береді[8].

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Divya, P., Hussian, A., Gnanam, G. B., Sushith, M., & Rathika, S. K. B. (2024). Advancing robotic perception: Machine learning models for object recognition. *International Journal of Progressive Research in Engineering Management and Science*, 4(12), 1980–1984.
2. D O’Riordan, A., Toal, D., Newe, T., & Dooly, G. (2019). Object recognition within smart manufacturing. *Procedia Manufacturing*, 38, 408-414.
3. Lee, S.-H., & Yang, C.-S. (2017). A real-time object recognition and counting system for smart industrial camera sensor. *IEEE Sensors Journal*. <https://doi.org/10.1109/JSEN.2017.2671457>
4. Salem, B., Stjepandić, J., & Stobrawa, S. (2019). Assessment of methods for industrial indoor object recognition. In *Transdisciplinary Engineering for Complex Socio-technical Systems* (pp. 390-399). IOS Press.
5. Drost, B., Ulrich, M., Bergmann, P., Hartinger, P., & Steger, C. (2017). Introducing mvtec itodd-a dataset for 3d object recognition in industry. In *Proceedings of the IEEE international conference on computer vision workshops* (pp. 2200-2208).
6. Chen, X., & Guhl, J. (2018). Industrial robot control with object recognition based on deep learning. *Procedia CIRP*, 76, 149-154.
7. Kim, K., Kang, S., Kim, J., Lee, J., Kim, J., & Kim, J. (2013, October). Multiple objects recognition for industrial robot applications. In *2013 10th International Conference on Ubiquitous Robots and Ambient Intelligence (URAI)* (pp. 257-259). IEEE.
8. Arents, J., & Greitans, M. (2022). Smart industrial robot control trends, challenges and opportunities within manufacturing. *Applied Sciences*, 12(2), 937.

УДК 004.89

РАЗРАБОТКА СИСТЕМЫ БИОМЕТРИЧЕСКОЙ АУТЕНТИФИКАЦИИ С ПРЕДОТВРАЩЕНИЕМ DEEPFAKE АТАК

Калижан Алихан Кайратұлы

kalihan434@gmail.com

Магистрант группы М094-6104-24-02 ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Научный руководитель – Н.С. Глазырина

Современные технологии искусственного интеллекта предоставляют широкие возможности для создания синтетических медиафайлов, известных как дипфейки. Термин «deepfake» образован от английских слов «deep learning» (глубокое обучение) и «fake» (подделка) [1], отражая суть метода: использование алгоритмов глубокого обучения для генерации поддельных изображений, видео или аудиозаписей, имитирующих реальных людей. Согласно данным компании iProov, специализирующейся на биометрии, во второй половине 2023 года количество атак с использованием дипфейков увеличилось на 704% по сравнению с первой половиной того же года [2]. Эта тенденция вызывает особую обеспокоенность в сфере биометрической аутентификации, где дипфейки могут использоваться для обхода систем безопасности. Злоумышленники способны создавать